रोर्वा षः । गर्हायाम् अमरः ६ब०। अषत्वम् । असमञ्जसे त्रिका० ।

दुः(दुस्स)सह त्रि० दुःखेन सह्यतेऽसौ सह–खल् वा रोः सः । १दुःखेन सोढव्ये "यो दुःसहासो वनुषा" ऋ० ९।९१।५ "तेषामापततां वेगः करिणां दुःसहोऽभवत्" भा०व०६५अ० "दुःसहेन हृदये निशाचरी" रघुः "भवत्यनिष्टादपि नाम दुःसहात्" कुमा० । २नागदमन्यां स्त्री राजनि० । [भावे क्त । २दुष्टे स्वप्ने न०।

दुःष(सु)प्त त्रि० दुर्+स्वप–क्त–वा षत्वम् । १दुष्टस्वप्नयुक्ते

दुःषूति त्रि० दुष्टा सूतिः रोर्वा षः । दुष्टायां सूतौ ।

दुः(दुष्षे)षेध त्रि० दर्–सिध–खल् सुषामा० षत्वे रोर्वा षः । सेद्धुमसाध्ये । [दुष्टसक्थियुक्ते ।

दुःसक्थ(किथ) त्रि० दुष्टं सक्थि यस्य वा अच् समा०।

दुःसाध(ध्य) त्रि०दुःखेन साध्यतेऽसौ खल् तत्रार्थे घञ् वा। साधयितुमशक्ये "छन्दोनुवृत्तिदुःसाधा" माघः "किं नाम मम दुःसाध्यं शत्रुणा निग्रहे रणे" हरिवं० २६७अ०

दुःसाधिन् त्रि० दुष्टं साधयति साधि–णिनि । १दुष्टसाधके २दौवारिके पु० शब्दमाला ।

दुः(दु)स्त्री स्त्री दुष्टा स्त्री प्रा०स० वा विसर्गलोपः । दुष्टायां स्त्रियां तस्याभावः कर्म वा अण् । दौस्त्रीण तस्याभावे कर्मणि च न० ।

दु(दु)स्थ त्रि०दुष्टं तिष्ठति स्था–क वा विसर्गलोपः । १दुर्गते २मूर्खे ३दुष्टं स्थिते च मेदि० ४लुब्धे शब्दार्थचि० । "दुःस्थं तिष्ठसि यच्च पथ्यमधुना कर्त्तास्मि तत् श्रोष्यसि" अमरुश० ।

दुः(दु)स्पर्श त्रि० दुःखेन स्पृश्यतेऽसौ दुर्+स्पृश–कर्मणि खल् वा विसर्गलोपः । १स्प्रष्टुमशक्ये मेदि०। "दुर्ग्राह्यो मुष्टिना वायुः दुस्पर्शः पाणिना शशी" भा०आनु०३३अ० ३दुरालभायाम् स्त्री अमरः ३लताकरञ्जे राजनि० ४कपिकच्छ्वाम् ५आकाशवल्ल्यां ६कण्टकार्य्याम् च स्त्री राजनि०। [१कर्मणि खल् । २दुष्टे व्रणे च अस्त्रादौ हेमच०।

दु(दु)स्फोट पु०दुष्टं स्फोटयति स्फुट–अच् वा विसर्गलोपः ।

दुःस्वप्न पु० दुष्टः स्वप्नः प्रा०स० । अशुभसूचके स्वप्नभेदे स च छान्दोग्यो० "अथ स्वप्ने कृष्णदन्तं पुरुषं पश्यति स एनं हन्ति" इत्युक्तः ।

कतिचित् दुःस्वप्नभेदाश्च ब्रह्मवैवर्तजन्मख० उक्ता यथा "सर्वं श्रुतं महाभाग ! दुःस्वप्नं कथय प्रभो ! । उवाच तञ्च भगवान् ! श्रूयतामिति तद्वचः । श्रीभगवानुवाच स्वप्ने हसति यो हर्षाद्विवाहं यदि पश्यति । नर्त्तनं गीतमिष्टञ्च विपत्तिस्तस्य निश्चितम् । दन्ता यस्य विपीड्यन्ते विचरन्तञ्च पश्यति । धनहानिर्भवेत्तस्य पीडा चापि शरीरजा । अभ्यङ्गितस्तु तैलेन यो गच्छेद्दक्षिणां दिशम् । खरोष्ट्रमहिषारूढो मृत्युस्तस्य न संशयः । स्वप्ने चूर्णं जवापुष्पमशोकं करवीरकम् । विपत्तिस्तस्य तैलञ्च लवणं यदि पश्यति । नग्नां कृष्णां छिन्ननासां शूद्रस्य विधवां तथा । कपर्द्दकं तालफलं दृष्ट्वा शोकमवाप्नुयात् । स्वप्ने रुष्टं ब्राह्मणञ्च ब्राह्मणीं कोपसंयुताम् । विपत्तिश्च भवेत्तस्य लक्ष्मीर्याति गृहाद्ध्रुवम् । वनपुष्पं रक्तवर्णं पलाशञ्च सुपुष्पितम् । कार्पासं रक्तवस्त्रं च दृष्ट्वा दुःखमवाप्नुयात् । गायन्तीञ्च हसन्तीं वा कृष्णाम्बरधरां स्त्रियम् । दृष्ट्वा कृष्णाञ्च विधवां नरो मृत्युमवाप्नुयात् । देवता यत्र नृत्यन्ति गायन्ति च हसन्ति च । आस्फोटयन्ति धावन्ति तस्य देशो विनश्यति । वान्तं मूत्रं पुरीषञ्च रैत्यं रत्नं सुवर्णकम् । प्रत्यक्षमथ वा स्वप्ने जीवितं दशमासिकम् । कृष्णाम्बरधरां नारीं कृष्णमाल्यानुलेपनाम् । उपगूहति यः स्वप्ने तस्य मृत्युर्भविष्यति । मृतवत्सञ्च सुप्तञ्च मृगस्य वानरस्य वा । यः प्राप्नोत्यस्थिमालां च विपत्तिस्तस्य निश्चितम् । अभ्यङ्गितस्तु तैलेन हविषा मधुनाऽपि वा । तक्रेणैव गुडेनापि पीडा तस्य विनिश्चितम् । पतितं नखकेशञ्च निर्वाणाङ्गारमेव च । भस्मपूर्णां चितां दृष्ट्वा लभते मृत्युमेव च । मसीञ्च किञ्चित् कृष्णं वा दृष्ट्वा दुःखं लभेद्ध्रुवम् । पादुकाफलकं रक्तपुष्पमाल्यं भयानकम् । माषं मसूरं मुद्गं वा दृष्ट्वा सद्यो व्रणं भवेत् । करटं सरटं काकं भल्लूकं वानरं परम् । पूयगात्रमलं स्वप्ने केवलं व्याधिकारणम् । भग्नभाण्डं क्षतं शूद्रं यकृत्कुष्ठैश्च रोगिणम् । रक्ताम्बरञ्च जटिलं शूकरं महिषं खरम् । ऋक्षाकारं महाघोरं मृतजीवं भयङ्करम् । दृष्ट्वा स्वप्ने योनिलिङ्गं विपत्तिं लभते ध्रुवम् । कुबेशरूपं म्लेच्छञ्च यमदूतं भयङ्करम् । पाशहस्तं पाशशस्त्रं दृष्ट्वा मृत्युं लभेन्नरः । ब्राह्मणो ब्राह्मणी बाला बालको वा सुतः सुता । विदायं कुरुते कोपात् दृष्ट्वा दुःखमवाप्नुयात् । कृष्णपुष्पञ्च तन्माल्यं शस्यशस्त्रास्त्रधारिणम् । म्लेच्छाञ्च विकृताकारां दृष्ट्वा मृत्युं लभेद्ध्रुवम् । नाट्यञ्च नर्त्तनं गीतं गायनं रक्तवाससम् । मृदङ्गवाद्यमानन्दं दृष्ट्वा दुःखं लभेद्ध्रुवम् ।